

kenységnek, mint amilyenekre Borsa Iván egész életét és tehetségét fordította. A DL és DF létét, kutathatóságát, a fénymásolást, mikrofilmezést legtöbbször kész adottságnak vélik, ami csak úgy lett magától. Az Árpád-kori királyok okleveleinek regesztái, a Zsigmond-kori oklevéltár kötetei, egyéb forrásközlései és magvas oklevéltani, archivisztikai értekezései már ma is szakmai közmegebecsülést élvező részei Borsa Iván életművének. Mi azonban a határokon túlról úgy látjuk, hogy életműve igazán korszakos jelentőségű és hatású részének a levéltárügy területén végzett munkássága fog bizonyulni. A Mohács előtti gyűjtemények ugyanis azt a középkori magyar államot teszik tudományosan tanulmányozhatóvá és rekonstruálhatóvá, amely ma már több más új országnak is a része. A DF létrehozása olyan körülmények között, amikor a Kárpát-medence népei kutya-macska barátságban élnek egymás mellett, valóságos csoda számba vehető. E csodához azonban kellett Borsa Iván céltudatos kitartása, együttműködési és szervezési készsége, szakértelme és diplomáciai adottsága is. Minél teljesebb számban összegyűjtött azonos források közös módszerek szerinti tanulmányozása közelebb hozhatja ugyan a szomszédos országok történetírását egymáshoz, de hogy a körülmények ezt mikor teszik lehetővé, a jövő alakulásától függ. Egyelőre csak az állítható bizonyosan, hogy erre a lehetőséget a magyar levéltárügyben és középkorkutatásban Borsa Iván megteremtette.

A határokon túli magyar medievisták látják ezeket az új lehetőségeket, sokra értékelik azokat, és élni is kívánnak velük. Tudják, hogy Borsa Iván munkája nélkül sem az Erdélyi Okmánytár, sem a Documenta Romaniae Historica erdélyi sorozata nem lehetne olyan teljes és olyan színvonalú, mint amilyen. Az egykori közös haza középkori történetének újrateremtett levéltára közös műhelye lehet mindenkinek, aki a Mohács előtti múlttal kendőzetlenül kíván megismerkedni ezeken a tájakon. Ez a lehetőség teszi Borsa Ivánt a levéltárügy és a középkortudomány Kárpát-medencei jelentőségű alakítójává, szakmai eredményeit pedig maradandókká és több ország tudományosságának közös értékévé.

Jakó Zsigmond

Búcsú Magyarai Andrásról

(1927–2006)

Egy ág ismét letört a romániai magyar történészek törzséről, mikor 2006. június 14-én eltávozott körünkből Magyarai András. Engedtessek meg, hogy a gyász órájában a romániai magyarság legmagasabb fóruma, az Erdélyi Múzeum-Egyesület nevében vegyek búcsút tudós tiszteleti tagunktól és történészprofesszortól.

Hosszú és göröngyös volt az út, amelyen haladnia adatott. Az út, amelynek során a székhelyharisnyás gergyói falusi gyermek az egyetemi tanárságig és a helyettes rektori székig verkedte fel magát. A családi otthon melegéből jutott el az egyetemig, miközben fiatal legényke létere a háborútól elragadott édesapját pótolandó kenyeret keresett, deszkaárusítással messze vidékekig volt kénytelen vándorolni kőberes szekerével. A benne rejlő tehetség, kitartás és ambíció azonban végül is a Bolyai Tudományegyetem előadótermeibe vezette, ahol hivatott szellemiségek alakították tanárrá és kutatóvá. Szellemi és lelki adottságai predesztinálták arra, hogy a végzős diákból rövidesen tanársegédként váljon a magyar oktatás és tudományosság legmagasabb intézményének munkásává.

Isten nem áldotta meg utóddal. Hűséges feleségével az oktatás és tudományos műhely lelkiismeretes munkásává vált. Mint tanszemélyzeti tag nemzedékének sorsában osztozott, mikor a

tanügyi programok függvényében a középkortól a legújabb korig tartott kurzusokat és szemináriumokat, vett részt a magyar értelmiség kialakításában. A törést az jelentette, hogy saját pozícióját biztosítandó, a nemzeti legitimitációt kereső román pártvezetés az egyre szilárduló és tekintélyesedő önálló magyar egyetem erőszakos megszüntetését vitte keresztül. Az egyenjóság látszatára adó román pártállamnak szüksége volt magyar párhuzamokra. Így történhetett, hogy a pártfegyelem szorításában, a shakespeare-i „Lenni vagy nem lenni?” sorskérdésében kollégánkat fokozatosan bevonták a politikai munkába. A tartalmában újszerű hatáskör azonban Magyarai András számára arra is jó volt, hogy a génjeiben rejtőző jólelkű alkat fékezze a túlzásokat. Természetesen Teleki László tragédiájának légkörében így is folyamatosan gyötörte a kérdés, hogy meddig is lehet elmenni a hatalom szolgálatában. A saját munkáját a reményiki „Ahogy lehet” maga felfogta elképzeléséhez igazította. Az egyetemi ranglétrán lassan haladt előre. Csaknem egy évtizedig volt tanársegéd, s majdnem annyi ideig tartott, amíg adjunktusból egyetemi docens lett, kétszer annyi időre volt szüksége, hogy 1989 után az egyetemi tanári státust elnyerje. Néhány évvel azután prorektori minőségben dolgozott. A közös egyetemen betöltött magas tisztsége ellenére az önálló magyar egyetem híve maradt. Ugyanakkor román kollégáival is szívélyes kapcsolatokat tartott fenn. Tiszteletére, 75. születésnapján emlékkönyv készült. Egyetemi munkájánál is fontosabb, amit kutatóként alkotott. A benne lévő szorgalom és kitartás vezette oda, hogy több könyv és nagyon sok tanulmány szerzőjeként váljék – főleg Romániában és Magyarországon – ismert historikussá. 1959 után magyar kollégáival együtt őt is az egyetemes történelem tanszékre helyezték át, ami arra volt jó, hogy a nemzetközi összefüggések és összehasonlító európai történelem talaján alkossa munkáit (Történeti kronológia, Történeti szöveggyűjtemények, a Habsburg-expanzió a 17. században stb.). Szakismereteit könyvekben és tanulmányokban, hazai és nemzetközi konferenciákon értékesítette. Egyháza szolgálatában megírta a gyulaféhevári római katolikus püspökség történetének ráeső fejezetét.

Szívesen művelt szakterülete azonban mindvégig Erdély története maradt, azon belül is II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának korszaka. Egyetemi munkatervének megfelelően egyebek mellett a Horea-felkeléssel is foglalkozott, igazi nagy jelentőségű munkáiban, hazai és nemzetközi konferenciákon tartott előadásaiban azonban a kuruc szabadságharc témakörét ápolta. Szintetizáló munkáinál is nagyobb szolgálatot tesznek a nagy szaktudást, jókora kitartást és kivételes szorgalmat igénylő forráskiadványai: a *Sanyarú világ* két testes kötete és a *II. Rákóczi Ferenc erdélyi hadserege*. Mindkettő mintha kicsit szimbólumértékű is volna. Hiszen az előbbinek hőse, az osztrák generális, Rabutin által Nagyszebenben kényszerű fogságra és kormányzásra ítélt Wesselényi István mintha halottunk és erdélyi kollégái, magyar értelmiségünk sorsát testesítené meg a letűnt időszakban. Hogy aztán a Rákóczi hadseregében, a Pro patria et libertate jelszavával, az eljövendő szabadság reményében keresse az utat. Élete igaz értelme abban rejlik, hogy forráskiadványaival maradandót alkotott. Horatiust idézve: „Exegi monumentum aere perennius.” Időtálló emléket állított magának.

Drága András, ezzel a gondolattal veszünk Tőled búcsút. Isten Veled! Isten velünk!

Csetri Elek